

Entreprenörskap för alle?

RECENSION

”En ekonomi kan vara hur rik som helst på naturtillgångar, finansiellt kapital och humankapital, men någon måste organisera dessa faktorer och utnyttja de möjligheter som finns i ekonomin”. Det skriver Magnus Henrekson och Mikael Stenkula i *Entreprenörskapets ekonomi* (s 278) – den första svenska läroboken i sitt slag. Denne någon är alltså entreprenören.

Henreksons och Stenkulas nyutkomna verk är ett ambitiöst projekt som syftar till att förklara entreprenörskapets roll i den moderna ekonomin och att ange de faktorer som påverkar graden och formen av entreprenörskap i samhället. Bokens undertitel – ”vad, hur och varför?” – ger en ledtråd till den heltäckande bild av entreprenörskap som författarna söker förmedla. Bokens målgrupp är högskolestudenter men även forskare och forskarstudenter (främst kanske företagsekonomer, nationalekonomer och ekonomhistoriker) torde ha god behållning av såväl delar som helheten av *Entreprenörskapets ekonomi*. Undertecknad tror även att boken kan tänkas nå god spridning på kurser i statsvetenskap och vidareutbildningskurser, där liknande verk i stort sett lyst med sin frånvaro.

Jag kommer här att diskutera bokens förtjänster och brister främst ur den interdisciplinära entreprenörskapsforskarens perspektiv. Som beteendevetare (i psykologi) och företagsekonom med forskningsintressen inom nationalekonomi och sociologi representerar undertecknad i viss mån även det internationella entreprenörskapsfältets styrka

och svaghet – en empirinära forskning som kombinerar teorier och modeller från etablerade akademiska discipliner, vilket samtidigt medför en risk för missförstånd eller brist på djup om axplocket av teorier och modeller inte är koherent. Närheten till det empiriska fenomen man studerar ses ofta som nödvändigt för att också vara en god lärare i entreprenörskapskurser. För att ro i land ett så ambitiöst projekt som *Entreprenörskapets ekonomi* krävs således en bred syn på entreprenörskap och även förståelse för den verklighet som etablerande eller blivande entreprenörer – t ex de som valt att läsa en förberedande universitetskurs i ämnet – möter eller kommer att möta i sin vardag. Sällan har jag läst en svensk bok med nationalekonomisk bas som vittnar om sådan förståelse, på ett så ypperligt sätt som *Entreprenörskapets ekonomi*. Detta är en av bokens verkliga förtjänster. Även om akademiska resonemang och teorier sällan ligger nära till hands för många av de entreprenörer jag arbetat med genom åren är jag övertygad att många av dem kommer att uppskatta Henreksons och Stenkulas verk.

Hur väl lyckas då *Entreprenörskapets ekonomi* med målsättningen att förklara entreprenörskapets ”vad, hur och varför”? Svaret är: ”mycket bra”, ”sådär” och ”helt okej”, vill jag faktiskt hävda. I vetenskapsteori brukar man säga att den förklarande frågan *varför* – implicit med orsaks- och effektsamband – traditionellt är en tyngre forskningsfråga än den beskrivande frågan *vad* eller den problematiserande frågan *hur*. För att besvara *varför* måste man först även besvara *vad* och *hur*.

Boken besvarar på ett ingående och pedagogiskt sätt *vad* entreprenörskap är och dess roll i samhällsekonomin. Levande exempel från såväl amerikanska som svenska entreprenörer i nutid och historia – män såväl som kvinnor – varvas med en pedagogisk genomgång av

Magnus Henrekson
och Mikael Stenkula:
*Entreprenörskap – vad,
hur och varför?*, Stu-
dentlitteratur, 2015,
317 sidor, ISBN 978-
91-4408-235-6.

tidiga entreprenörskapsteorier representerade av Jean-Baptiste Say, Ludwig von Mises och inte minst Joseph Schumpeter. Vissa forskare och lärare kan säkert hävda att pusselbitar saknas i Henreksons och Stenkulas beskrivning av vad entreprenörskap är; t ex avgränsar de entreprenörskapet till vinstbaserad verksamhet. Personligen ser jag dock inga sådana brister – alla bra akademiska teorier kräver avgränsningar och tydliga definitioner av de fenomen man söker belysa. Bokens starka fokus på kommersialisering av innovationer inom ramen för nya och växande företag följer logiskt i Schumpeters anda, och en noggrann läsare finner intraprenörskap indirekt behandlat i diskussionerna om nya och etablerade företags distinkta kompetenser och förutsättningar för att kommersialisera innovationer. Även de läsare – kanske främst lärare och studenter – som intresserar sig för icke-vinstbaserat entreprenörskap (ofta kallat socialt entreprenörskap) torde sannolikt ha stor behållning av boken då de ekonomisk-politiska förutsättningar för framgångsrikt entreprenörskap som ingående diskuteras i boken är lika relevanta för icke-vinstbaserat entreprenörskap.

Entreprenörskapets ekonomi når dock i min smak inte riktigt lika långt när det gäller att förklara entreprenörskapets *varför*. Jag ser flera anledningar till detta. Den huvudsakliga anledningen är att boken i stort sett saknar en genomgång av två av de dominerande litteraturerna inom entreprenörskap – den beteendemässiga och den strategiska. Den beteendemässiga litteraturen – med sina rötter i psykologi – studerar frågor om entreprenörers personlighetsstruktur, motivationsgrunder och beslutsfattande. Denna litteratur har framgångsrikt förklarat under vilka förutsättningar individer beslutar sig för att söka starta och få nya verksamheter att växa, med amerikanska företrädare som William Gart-

ner och med en stark svensk forsknings-tradition ledd av Per Davidsson, Frédéric Delmar och Johan Wiklund. Utan en genomgång av sådan mikroorienterad forskning framstår de teoretiska genomgångarna av ”entreprenörers beteende” med rötterna i österrisk ekonomi som malplacerade. Den väl beläste entreprenörskapsforskaren är sannolikt medveten om att Israel Kirzner skriver om en stiliserad ”idealtyp” och inte individers kognition när han beskriver ”alerta entreprenörer”, men frågan är om en högskolestudent med intresse för entreprenörskap lyckas fånga upp detta vid läsningen av *Entreprenörskapets ekonomi*. Risken finns att frånvaron av beteendemässig forskning – t ex forskningen om kognitiva processer bland entreprenörer – leder till missförstånd och en naiv tolkning av teoretiska modeller såsom Kirzners, utan empirisk koppling. Det kan vidare diskuteras om frånvaron av beteendemässig forskning leder till begränsningar i de förklaringsmekanismer som anförs vad gäller entreprenörskapets *varför*. Politiker, statsvetare, makroekonomer och andra ser sannolikt en stor förtjänst i de detaljerade och ingående resonemangen om entreprenörskapets politiska ekonomi – de system av institutioner, lagar och skatter som påverkar graden och formen av vinstdriven företagsamhet. Men för utbildare, studenter och lokala beslutsfattare torde den beteendemässiga litteraturen om entreprenörskap med motivationsfaktorer, beteenden och beslutsfattande, vara minst lika viktig. *Entreprenörskapets ekonomi* innehåller ett intressant avsnitt som kortfattat diskuterar ”entreprenöriell förmåga” och ”entreprenöriell kompetens”. Detta stycke skulle med fördel ha kunnat utvecklas till att beakta forskningen om entreprenörers kognitiva förmågor. De av oss som uppskattar *Entreprenörskapets ekonomi* kan bara hoppas att boken blir ett populärt verk som

sporrar författarna att utveckla dessa delar i kommande upplagor. Även avsnittet om entreprenörers sökprocesser och beslutsfattande skulle med fördel ha kunnat introducera läsaren till den tämligen omfattande forskningen om entreprenörers informationsanvändning, tumregler för beslutsfattande, risktagande och kalibrering ("hur säker man är på att uppskatta sannolikheten av ett förväntat utfall") som på senare år utvecklats med såväl observationsstudier som experimentella studier.

Frånvaron av strategiinriktad entreprenörskapsforskning är kanske främst problematisk när det gäller att förklara entreprenörskapets *hur*, vilket ofta är vad studenter är mest intresserade av. Denna forskningsfåra – som liksom det mesta har sin starkaste förankring i USA – är den *de facto* största och dominerande i det interdisciplinära entreprenörskapsfältet. Lejonparten av det som skrivs – av forskare för forskare, men framför allt av forskare för studenter och företagare – och läses bygger inte på någon av de traditionella akademiska disciplinerna nationalekonomi, sociologi eller psykologi. Den dominerande forskningen inom entreprenörskap i dag är strategi, handelshögskoledisciplinen med sina rötter i bl a Igor Ansoffs, Alfred Chandlers och Michael Porters forskning (Baker och Pollock 2007). I dag verkar de flesta internationellt framgångsrika entreprenörskapsforskarna såsom Kathleen Eisenhardt, Shaker Zahra, Scott Shane och Mike Wright inom disciplinen strategi, till vilken också de flesta internationella läroböcker inom området hör. Frånvaron av strategiinriktad forskning om exempelvis kommersialiseringstrategier, konkurrensfaktorer för små och växande företag, nya företags internationalisering etc gör att entreprenörskapets *hur* fortfarande framstår lite som en *black box* i Henreksons och Stenkulas bok.

Om vi bortser från diskussionen om

huruvida *Entreprenörskapets ekonomi* på ett ingående sätt besvarar bokens undertitlar till att diskutera framställningen av den forskning som sammanfattas så finns flera förtjänster som bör hållas fram. Varje kapitel illustreras av "faktorer" som exemplifierar kapitlets tema med ett historiskt eller nutida exempel – ofta i en svensk kontext. Värdet av detta är viktigt att poängtera då en frekvent frustration på svenska handelshögskolor är dominansen av engelska och framför allt amerikanska företagsberättelser. Boken innehåller också mycket pedagogiska uppsummeringar i slutet av varje kapitel, vilket ger god grund för instuderingsfrågor och uppmuntrar till diskussion kring bokens centrala delar.

Entreprenörskapets ekonomi är också intressant för forskarstudierande och som en introduktion till ämnet. Boken blandar på ett pedagogiskt sätt centrala vetenskapliga bidrag i internationell forskningslitteratur, policyrapporter och mer populärvetenskapliga verk. Urvalet av referenslitteratur skiftar dock från att bitvis vara väldigt omfattande till att ibland ge intrycket av ett bekvämlighetsurval. Bokens tredje del – entreprenörskap och den ekonomiska politiken – präglas av en gedigen genomgång av internationell forskningslitteratur. Bokens andra och framför allt första del är dock mer ojämn. Specifikt kan nämnas avsnittet "Innovationernas ursprung", som uteslutande baseras på svenska källor. En starkare anknytning till den internationella forskningslitteraturen i detta och andra avsnitt av bokens två första delar hade gett en större tyngd åt det ambitiösa målet – en allmän lärobok i entreprenörskap. Även andra forskningsområden, såsom forskningsfältet *corporate entrepreneurship* (på svenska ibland kallat *intraprenörskap*), forskning om entreprenörskap och regional/nationell kultur, relationen mellan insolvenslagstiftning och entreprenörskap eller

företags tidiga internationalisering (s k *born globals* eller *international new ventures*), behandlas lite väl kortfattat med gamla eller perifera referenser. Inget introduktionsverk kan givetvis täcka in alla aspekter av ett så luddigt forskningsområde som entreprenörskap, men i den mån mindre områden beaktas bör centrala och välciterade verk ges företräde.

Entreprenörskapets ekonomi är genomgående välskriven och lättillgänglig – vilket inte är oviktigt i lärobokssammanhang. Ibland förekommer dock upprepningar inom enstaka meningar, vilket ger ett lite tjatigt intryck. De många engelska termerna är i allmänhet pedagogiskt förklarade på svenska. Svårigheterna i att på ett konsekvent och stilistiskt balanserat sätt översätta ekonomiska eller finansiella facktermer ska inte underskattas, vilket inte minst denna recension exemplifierar. Den enda fackterm som jag personligen tror kan diskuteras mer ingående är distinktionen mellan ”riskkapital” (en av rubrikerna) och ”venturekapital” (vilket främst diskuteras i boken). Flertalet av bokens läsare torde uppskatta denna distinktion. Även bokens struktur och rubriksättning är lättillgänglig och pedagogisk. I vissa fall är dock presentationen av forskningsläget på olika områden lite svårtillgänglig. Till exempel beskriver avsnittet ”De små och stora företagens olika roller” på ett utmärkt sätt de komparativa styrkor och svagheter som små, nya och stora etablerade företag besitter för att lyckas med kommersialiseringen av innovationer, men genomgången av empirisk forskning är dock en smula förvirrande presenterad på s 109–112. Vissa stycken verkar argumentera för att små företag besitter de övervägande styrkorna när det gäller att kommersialisera innovationer, medan andra stycken poängterar styrkorna hos stora etablerade företag. Även om en forskningsgenomgång med nödvändighet bör belysa båda

sidorna av en pågående vetenskaplig debatt torde själva framställningen kunna presenteras för den oinvigde läsaren på ett mer pedagogiskt sätt. De motstridiga empiriska mönstren i sig är dock spännande och en viktig del i bokens problematiserande av entreprenörskapsforskning. Avsnittet ”De små och stora företagens olika roller” utgör en god grund för klassrumsdiskussioner och studentuppsatser.

Ett av de absolut starkaste kapitlen i *Entreprenörskapets ekonomi* är ”Entreprenörskapets betydelse”. Detta kapitel erbjuder en bred introduktion till forskningsfältet, inklusive en genomgång av frekventa mått på entreprenörskap i länder och regioner. Genomgången av dessa mått – småföretag, nya företag, egenföretagare och tillväxtföretag – och empiriska studier om relationen mellan dessa och makroutfall såsom BNP-tillväxt ger bilden av ett forskningsfält som i allmänhet inte lyckats fastslå något orsaks samband. Framtida utgåvor av boken kommer säkerligen att innehålla uppdateringar av forskningsläget, då detta kapitel säkerligen kan generera idéer bland forskarstuderande intresserade av entreprenörskap och tillväxtfrågor. Detta kapitel om entreprenörskapets betydelse kommer troligtvis att kunna tjäna som lämpligt underlag för utvidgade diskussioner i utbildningssammanhang.

Summa summarum utgör *Entreprenörskapets ekonomi* ett ambitiöst verk som sannolikt kommer att få stor spridning i utbildning, och kanske även i folkbildningssammanhang. Inte sedan Hans Landströms mer forskningsinriktade bok *Entreprenörskapets rötter* utkom för över 15 år sedan (Landström 1999) har något liknande utkommit på den svenska marknaden. Ironiskt nog har Sverige en komparativt stark ställning i entreprenörskapsforskning och har de senaste åren även kommit att framhållas som en attraktiv miljö för unga företagsgrunda-

re. Trots sina möjliga brister i bredd och fokus på entreprenörskapets *hur* och *varför* är *Entreprenörskapets ekonomi* i dag det enda brett tillgängliga standardverket för en svensk läsarkrets. Den engelska versionen av boken kommer säkerligen att kunna nyttjas även i svenska högskolekurser med engelska som språk. Boken kommer att öka såväl kunskapsbasen som intresset för entreprenörskap som fenomen och forskningsfält i Sverige.

Karl Wennberg

Professor i företagsekonomi, Institutet för Analytisk Sociologi (IAS), Linköpings universitet

REFERENSER

Baker, T och T G Pollock (2007), "Making the Marriage Work: The Benefits of Strategy's Takeover of Entrepreneurship for Strategic Organization", *Strategic Organization*, vol 5, s 297–312.

Landström, H (1999), *Entreprenörskapets rötter*, Studentlitteratur, Lund.